NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTNOMASI, [2026-8]
ISSN:2181-1458
ISSN:2181-0427

13.00.00-PEDAGOGIKA
journal.namdu.uz
PEDAGOGICAL

TARIXIY MANBALARNI TAHLIL QILISHDA SUN'IY INTELLEKT VA AN'ANAVIY MANBASHUNOSLIK YONDASHUVLARINI INTEGRATSIYALASH METODIKASI

Ergashbayev Shoxruxjon Shuxrat o' g' li
Tadqiqotchi, Namangan davlat pedagogika instituti, Namangan, O' zbekiston
E-mail: shohruh224444@gmail.com
UO' K: 37.016:94:004.8

Annotatsiya: *Mazkur maqolada tarix yo' nalishi talabalarida tarixiy manbalar bilan ishlash kompetensiyasini shakllantirishda sun'iy intellekt texnologiyalari bilan an'anaviy manbashunoslik tahlilini uyg' unlashtirishning ilmiy-metodik asoslari ko' rib chiqiladi. Raqamli ta'lim sharoitida generativ sun'iy intellekt vositalari tarixiy axborotni qidirish, tizimlashtirish va dastlabki umumlashtirish jarayonlarini sezilarli darajada tezlashtirmoqda, biroq bunday tizimlar tomonidan hosil qilingan ma'lumotlarda faktik xatoliklar, tasdiqlanmagan iqtiboslar va noto' g' ri talqinlar uchrashi mumkinligi ularni tanqidiy nazardan o' tkazishni taqozo etadi. Shu sababli tadqiqotda sun'iy intellekt manbashunoslik tahlilining o' rnini bosuvchi vosita emas, balki tarixiy ma'lumotlarni qiyoslash va tekshirishga xizmat qiluvchi qo' shimcha didaktik resurs sifatida talqin etiladi. Tadqiqot natijasida "manbani identifikatsiyalash - tashqi tanqid - ichki tanqid - AI-tahlil - qiyosiy verifikatsiya - tarixiy interpretatsiya - refleksiya" bosqichlaridan iborat yetti bosqichli integrativ metodik model taklif etiladi. Ushbu model talabalarda manba ishonchliligini baholash, sun'iy intellekt natijalarini dalillar asosida tekshirish va mustaqil ilmiy xulosa chiqarish ko' nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.*

Kalit so' zlar: *tarix ta'limi, tarixiy manba, manbashunoslik, sun'iy intellekt, generativ sun'iy intellekt, manba tanqidi, tashqi tanqid, ichki tanqid, verifikatsiya, tanqidiy fikrlash.*

МЕТОДИКА ИНТЕГРАЦИИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ТРАДИЦИОННЫХ ИСТОЧНИКОВЕДЧЕСКИХ ПОДХОДОВ В АНАЛИЗЕ ИСТОРИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ

Аннотация: *В статье рассматриваются научно-методические основы интеграции технологий искусственного интеллекта с традиционным источниковедческим анализом при формировании у студентов-историков компетенций работы с историческими источниками. В условиях цифровой образовательной среды инструменты генеративного ИИ существенно ускоряют поиск, систематизацию и первичное обобщение исторической информации, однако в формируемых ими данных могут встречаться фактические ошибки, неподтверждённые ссылки и некорректные интерпретации, что требует их критической проверки. В связи с этим в исследовании искусственный интеллект рассматривается не как средство, заменяющее источниковедческий анализ, а как дополнительный дидактический ресурс, служащий сопоставлению и верификации исторических данных. В результате исследования предложена интегративная семиэтапная методическая модель: «идентификация источника - внешняя критика - внутренняя критика - AI-анализ - сравнительная верификация - историческая интерпретация - рефлексия». Данная модель направлена на развитие у студентов навыков оценки достоверности источника, проверки результатов искусственного интеллекта на основе фактов и формирования самостоятельных научных выводов.*

Ключевые слова: *историческое образование, исторический источник, источниковедение, искусственный интеллект, генеративный искусственный интеллект, критика источника, внешняя критика, внутренняя критика, верификация, критическое мышление.*

METHODOLOGY FOR INTEGRATING ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND TRADITIONAL SOURCE-CRITICISM APPROACHES IN THE ANALYSIS OF HISTORICAL SOURCES

Abstract: *This article examines the scientific and methodological foundations for integrating artificial intelligence technologies with traditional source-criticism analysis in developing history students' competencies for working with historical sources. In a digital educational environment, generative AI tools substantially accelerate the search, systematization, and preliminary synthesis of historical information; however, the outputs of such systems may contain factual errors, unverified citations, and inaccurate interpretations, which necessitates their critical examination. Accordingly, the study treats artificial intelligence not as a substitute for source-criticism analysis but as an additional didactic resource that supports the comparison and verification of historical data. The*

study proposes an integrative seven-stage methodological model: "source identification - external criticism - internal criticism - AI analysis - comparative verification - historical interpretation - reflection." This model is designed to develop students' skills in assessing source reliability, verifying AI-generated outputs against evidence, and forming independent scholarly conclusions.

Keywords: *history education, historical source, source criticism, artificial intelligence, generative artificial intelligence, external criticism, internal criticism, verification, critical thinking, digital competence.*

KIRISH

Zamonaviy jahon ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi oliy ta'lim mazmuniga, o' qitish metodlariga va talabalarning axborot bilan ishlash uslubiga sezilarli ta'sir ko' rsatmoqda. Generativ sun'iy intellekt tizimlarining ta'lim jarayoniga kirib kelishi bu jarayonning sifat jihatidan yangi bosqichini boshlab berdi: bugungi kunda talaba katta hajmdagi axborotni qisqa vaqt ichida qidirish, umumlashtirish, tarjima qilish va dastlabki tahlildan o' tkazish imkoniyatiga ega bo' lib bormoqda.

Mazkur jarayon tarix ta'limi uchun ham yangi didaktik imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. O' zbekistonlik tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan bir qator ishlarda sun'iy intellekt vositalaridan tarix darslarida foydalanish ta'lim jarayonining interaktivligini oshirish, tarixiy materialni taqdim etish shakllarini kengaytirish hamda talabalarning bilim faolligini kuchaytirish vositasi sifatida baholanadi [1]. Xususan, "O' zbekistonning eng yangi tarixi" fanini o' qitish misolida ham sun'iy intellekt vositalarini o' quv jarayoniga integratsiyalashning didaktik salohiyati alohida ko' rib chiqilgan [2].

Shu bilan birga, sun'iy intellektdan foydalanishni faqat ta'lim samaradorligini oshiruvchi texnik vosita sifatida talqin etishning o' zi yetarli emas. Tarix fanining o' ziga xosligi shundaki, unda ma'lumotning manbasi, uning yuzaga kelish sharoiti, muallifning pozitsiyasi, yaratilgan davri va tarixiy konteksti, shuningdek ishonchlilik darajasi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Generativ sun'iy intellekt esa matnni statistik qonuniyatlar asosida shakllantiradi, shu sababli uning natijasi avtomatik ravishda tarixiy haqiqat yoxud ishonchli tarixiy manba bilan tenglashtirilishi mumkin emas.

Xorijiy tadqiqotlarda ham shunga o' xshash xulosalarga kelingan: ChatGPT kabi generativ tizimlarning tarixiy tafakkurni qo' llab-quvvatlashdagi imkoniyatlari e'tirof etilsa-da, ular manbalarni baholash, tarixiy kontekstni chuqur tushunish va ishonchli dalillarni ajratib olishda muayyan cheklovlarga ega ekanligi ko' rsatilgan [4; 5].

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, tarix ta'limining asosiy pedagogik vazifasi talabani sun'iy intellektdan tayyor javob olishga o' rgatishdan emas, balki AI tomonidan taqdim etilgan tarixiy ma'lumotni tekshirish, uni birlamchi manbalar bilan qiyoslash, tanqidiy baholash va mustaqil ilmiy xulosa chiqarish kompetensiyasini shakllantirishdan iborat bo' lishi lozim. Shundan kelib chiqqan holda tadqiqotning maqsadi - tarix yo' nalishi talabalarining tarixiy manbalar bilan ishlash jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalari va an'anaviy manbashunoslik tahlilini integratsiyalashga asoslangan metodik modelni ishlab chiqish hamda uning talabalarda tanqidiy-tahliliy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi imkoniyatlarini asoslashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

So' nggi yillarda tarix ta'limida raqamli texnologiyalarni qo' llash masalasi pedagogik tadqiqotlarning istiqbolli yo' nalishlaridan biriga aylandi. O' zbekistonlik olimlar orasida U.Sh. Sadullayev tarix darslarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini tahlil qilib, ushbu texnologiyalar ta'lim jarayonining interaktivligini hamda axborot bilan ishlash imkoniyatlarini kengaytirishini qayd etadi [1].

D.N. G' anijonova "O' zbekistonning eng yangi tarixi" fanini o' qitishda sun'iy intellektdan foydalanish masalasini o' rganib, adaptiv ta'lim platformalari, raqamli savodxonlik, virtual tarixiy sayohatlar va interaktiv vositalarning imkoniyatlariga alohida e'tibor qaratadi [2].

Sh.Sh. Nurulloyev tarix fanini o' rganish va tarixiy tadqiqotlarda sun'iy intellektdan foydalanishni tahlil qilib, tabiiy tilni qayta ishlash, tarixiy hujjatlarni raqamlashtirish, optik belgilarni tanish (OCR), avtomatik tarjima, shuningdek tarixiy ma'lumotlarni tahlil qilish va vizuallashtirish imkoniyatlarini ko' rsatgan [3].

Ushbu tadqiqotlar O' zbekiston tarix ta'limida sun'iy intellektdan foydalanishning umumiy imkoniyatlarini yoritib bersa-da, AI natijalarini an'anaviy manbashunoslik tahlilining tashqi va ichki tanqid usullari bilan tizimli ravishda bog' lash masalasi alohida metodik muammo sifatida yetarlicha ochib berilmagan, bu esa mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

Xorijiy adabiyotlarda mazkur masala ko' proq tanqidiy nuqtai nazardan yoritilmoqda. A. Pope va R. Ma tarixchilarning generativ sun'iy intellektdan ta'lim jarayonida foydalanish amaliyotini tahlil qilib, AI texnologiyalarining tarix ta'limiga ta'sirini tarixchilarning kasbiy va tanqidiy yondashuvi bilan uzviy bog' lash zarurligini asoslaydi [4].

ChatGPT'ning tarixiy tafakkurni namoyon etish imkoniyatlarini o' rgangan tadqiqotda esa sun'iy intellekt ayrim tarixiy vazifalarni bajara olishi bilan birga, manbalarni chuqur baholash va tarixiy dalillarni kontekstual talqin qilishda insonning tarixiy tafakkurini to' liq o' rnini bosa olmasligi ko' rsatilgan [5].

Amerika Tarixchilar Assotsiatsiyasi (American Historical Association) tomonidan 2025-yilda qabul qilingan “Tarix ta’limida sun’iy intellekt bo‘ yicha yo‘ l ko‘ rsatuvchi tamoyillar” hujjatida tarixiy tafakkur sun’iy intellekt davrida ham fundamental ahamiyat kasb etishi alohida ta’kidlanadi. Hujjatda generativ AI matn va boshqa kontentni yaratishi mumkinligi, ammo uni tarixiy haqiqat sifatida qabul qilib bo‘ lmasligi; shuningdek AI mavjud bo‘ lmagan manbalar, iqtiboslar va faktlarni ham o‘ ylab topishi (galyutsinatsiya qilishi) mumkinligi qayd etilgan [6].

Demak, mavjud tadqiqotlar tahlili tarix ta’limida sun’iy intellekt savodxonligi (AI literacy) va tarixiy manba savodxonligini (historical source literacy) bir-biridan ajratilgan holda emas, balki o‘ zaro bog‘ liq va bir-birini to‘ ldiruvchi kompetensiyalar sifatida rivojlantirish zarurligini ko‘ rsatadi. Aynan mana shu bo‘ shliq - ya’ni ikkala savodxonlik turini yagona metodik jarayonda birlashtirish zarurati - ushbu tadqiqotning boshlang‘ ich nuqtasini tashkil etadi.

TADQIQOT METODLARI

Tadqiqotning metodologik asosini tizimli, kompetensiyaviy, faoliyatga yo‘ naltirilgan hamda manbashunoslik yondashuvlari tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik va manbashunoslik adabiyotlarini tahlil qilish, qiyosiy tahlil, kontent-tahlil, modellashtirish, muammoli ta’lim va refleksiv tahlil metodlaridan foydalanildi.

Taklif etilayotgan yondashuvning tamoyiliy jihati shundan iboratki, sun’iy intellekt tarixiy bilimning yakuniy va ishonchli manbai sifatida emas, balki talabaning tanqidiy tahlilidan o‘ tishi lozim bo‘ lgan alohida axborot ob’ekti sifatida qabul qilinadi. Boshqacha aytganda, AI natijasi - bu tayyor javob emas, balki tekshirilishi kerak bo‘ lgan gipoteza hisoblanadi. Shu asosda tarixiy manbalar bilan ishlashning yetti bosqichli integrativ modeli ishlab chiqildi.

1-bosqich. Manbani identifikatsiyalash

Talaba tarixiy manbaning turini (hujjat, memuar, statistik ma’lumot, badiiy asar va h.k.), muallifini, yaratilgan vaqti va joyini, yuzaga kelish sharoitini hamda uning tarixiy ahamiyatini aniqlaydi. Ushbu bosqich keyingi tahlil bosqichlari uchun zaruriy kontekstual asosni yaratadi.

2-bosqich. Tashqi tanqid

Manbaning asliligi, muallifligi, sanasi, shakli, kelib chiqish tarixi va saqlanish xususiyatlari baholanadi. Bu bosqichda talaba manbaning jismoniy va formal xususiyatlariga e’tibor qaratadi.

3-bosqich. Ichki tanqid

Manba mazmuni, muallifning pozitsiyasi, maqsadi, manfaatlari, subyektivlik alomatlari, ma’lumotning ishonchliligi va tarixiy voqelikka munosabati tahlil qilinadi.

4-bosqich. AI-tahlil

Talaba xuddi shu manba yoki tarixiy voqea bo‘ yicha generativ sun’iy intellekt tizimiga oldindan tayyorlangan maqsadli savollarni taqdim etadi, masalan: “Ushbu hujjatning asosiy tarixiy ahamiyati nimada?”, “Muallif pozitsiyasida qanday subyektiv omillar mavjud?”, “Ushbu manbadagi ma’lumotlarni qaysi boshqa manbalar bilan tekshirish mumkin?” Bu bosqichning maqsadi AI javobini emas, balki uning tarixiy asoslanganlik darajasini keyingi bosqichda tekshirish uchun material yig‘ ishdir.

5-bosqich. Qiyosiy verifikatsiya

Bu bosqich metodikaning asosiy innovatsion komponenti hisoblanadi. Talaba AI taqdim etgan har bir muhim tarixiy da’voni birlamchi manba va ishonchli akademik adabiyotlar bilan tekshiradi, mos kelmagan yoki tasdiqlanmagan ma’lumotlarni aniqlab, ularni dalillar asosida rad etadi yoki aniqlashtiradi.

6-bosqich. Tarixiy interpretatsiya

Talaba manba tahlili va verifikatsiya natijalarini umumlashtirib, mustaqil tarixiy talqinni shakllantiradi. Bu bosqichda AI orqali olingan ma’lumot endi mustaqil manba sifatida emas, balki tekshirilgan va tasdiqlangan yoxud rad etilgan ma’lumot sifatida yakuniy tahlilga kiritiladi.

7-bosqich. Refleksiv xulosa

Talaba quyidagi savollarga javob beradi: AI nimani to‘ g‘ ri aniqladi? Qaysi ma’lumotlar manbalar bilan tasdiqlanmadi? AI qaysi tarixiy kontekstni yetarlicha hisobga olmadi? An’anaviy manbashunoslik tahlili AI tahlilidan nimasi bilan farq qildi? Yakuniy xulosam qaysi tarixiy dalillar asosida shakllandi? Ushbu savollar talabada nafaqat kontent bo‘ yicha, balki o‘ z kognitiv jarayoni bo‘ yicha ham refleksiya shakllantirishga xizmat qiladi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijasida tarix yo‘ nalishi talabalarining tarixiy manbalar bilan ishlashini tashkil etishga mo‘ ljallangan quyidagi integrativ metodik model ishlab chiqildi: tarixiy manba → identifikatsiya → tashqi tanqid → ichki tanqid → AI-tahlil → qiyosiy verifikatsiya → mustaqil tarixiy interpretatsiya → refleksiya. Ushbu modelning sun’iy intellektdan foydalanishning an’anaviy modellaridan asosiy farqi shundaki, talabaning vazifasi AI’dan “to‘ g‘ ri javob” olish emas, balki AI javobining tarixiy asoslanganlik darajasini mustaqil ravishda aniqlashdan iborat.

Mazkur jarayonni amaliy mashg‘ ulotlarda tashkil etish uchun quyida “AI–manba verifikatsiya matritsasi” taklif etiladi (1-jadval).

Taklif etilayotgan metodika talabalarda kamida beshta o‘ zaro bog‘ liq kompetensiyani rivojlantirishga yo‘ naltirilgan: manbashunoslik kompetensiyasi →axborotni verifikatsiyalash kompetensiyasi →tanqidiy fikrlash →AI savodxonligi →mustaqil tarixiy interpretatsiya.

1-jadval.

AI–manba verifikatsiya matritsasi

Tahlil komponenti	Birlamchi manba	AI xulosasi	Tasdiqlovchi manba	Talaba bahosi
Sana	Manbadagi sana	AI ma’lumoti	Akademik manba	To‘ g‘ ri / noto‘ g‘ ri
Shaxs	Manba ma’lumoti	AI talqini	Qo‘ shimcha manba	Tasdiqlandi / tasdiqlanmadi
Sabab	Manba dalili	AI izohi	Ilmiy tadqiqot	Asoslangan / qisman
Oqibat	Manba mazmuni	AI xulosasi	Qiyosiy manbalar	Muvofiq / nomuvofiq
Muallif pozitsiyasi	Matn dalili	AI bahosi	Talaba tahlili	Asoslangan / asoslanmagan
Tarixiy kontekst	Birlamchi ma’lumot	AI konteksti	Akademik adabiyot	To‘ liq / cheklangan

Bunda sun’iy intellektning ehtimoliy xatosi ham didaktik resursga aylanadi: AI tomonidan berilgan noto‘ g‘ ri sana, soxta manba yoki bir tomonlama interpretatsiya talabaga tayyor “xato” sifatida emas, balki aniqlanishi va dalillar bilan rad etilishi lozim bo‘ lgan muammoli vaziyat sifatida taqdim etiladi.

Tarix ta’limida sun’iy intellektdan foydalanishning samaradorligini uning qanchalik tez matn yaratishi yoki talabaga katta hajmda ma’lumot taqdim etishi bilan baholash metodik jihatdan yetarli emas. Agar talaba AI taqdim etgan ma’lumotni tekshirmasdan qabul qilsa, texnologik qulaylik aksincha tarixiy tafakkurning susayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli sun’iy intellekt tarixchining manba bilan mustaqil ishlash faoliyatini hech qachon to‘ liq almashtirmasligi kerak.

Amerika Tarixchilar Assotsiatsiyasining 2025-yilgi tamoyillarida ham generativ AI tarixiy metodologiyani almashtira olmasligi, aksincha talabalar AI natijalarini tanqidiy baholash va tekshirishni o‘ rganishlari zarurligi alohida ta’kidlangan [6]. Shu nuqtai nazardan, mazkur tadqiqotda sun’iy intellektga “javob beruvchi tizim” sifatidagi qarashdan “tekshiriladigan intellektual hamkor” sifatidagi qarashga o‘ tish taklif qilinadi.

Masalan, o‘ qituvchi talabaga tarixiy voqea haqida AI’dan tayyor esse yozdirish o‘ rniga, AI tomonidan tayyorlangan tarixiy matnni berib, quyidagi mazmunda topshiriq berishi mumkin: “Ushbu matndan beshta tarixiy da’voni ajrating, ularning har birini kamida ikkita ishonchli manba bilan tekshiring va noto‘ g‘ ri yoki bahsli fikrlarni dalillar asosida rad eting”. Bunday holatda AI talabaning intellektual faoliyatini qisqartirmaydi, aksincha undan manba tanqidi, qiyosiy tahlil, verifikatsiya va argumentatsiya ko‘ nikmalarini talab qiladi.

Shunday qilib, tarix ta’limida sun’iy intellektdan samarali foydalanishning asosiy mezoni talabaning AI’dan qancha ma’lumot olganligi emas, balki uni qanchalik asosli tekshira olganligi bo‘ lishi lozim. Bu yondashuv o‘ z navbatida baholash mezonlarini ham qayta ko‘ rib chiqishni taqozo etadi: talaba ishi endi faqat mazmun to‘ g‘ riligi bo‘ yicha emas, balki manba bilan ishlash jarayonining sifati — ya’ni tekshirish, qiyoslash va asoslash bosqichlarining chuqurligi bo‘ yicha ham baholanishi mumkin.

XULOSA

Tarixiy manbalarni o‘ rganishda sun’iy intellekt va an’anaviy manbashunoslik tahlilini integratsiyalash raqamli tarix ta’limini rivojlantirishning istiqbolli yo‘ nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. Sun’iy intellekt tarixiy manbaning o‘ rnini bosuvchi mustaqil ilmiy manba sifatida emas, balki tarixiy ma’lumotlarni tahlil qilish va qiyosiy tekshirishga yordam beruvchi qo‘ shimcha didaktik vosita sifatida qo‘ llanilishi lozim.

2. Tarix ta’limida sun’iy intellektdan foydalanish faqat an’anaviy manbashunoslikning tashqi va ichki tanqid tamoyillari bilan integratsiya qilingan holdagina talabaning tarixiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi.

3. Tadqiqotda taklif etilgan “identifikatsiya — tashqi tanqid — ichki tanqid — AI-tahlil — qiyosiy verifikatsiya — tarixiy interpretatsiya — refleksiya” modeli tarixiy manba bilan ishlashning an’anaviy va raqamli usullarini yagona metodik jarayonga birlashtiradi.

4. “AI–manba verifikatsiya matritsasi” talabalarda faktni talqindan ajratish, manba ishonchliligini baholash, sun’iy intellekt ma’lumotlarini tekshirish va dalillarga asoslangan mustaqil tarixiy xulosa chiqarish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

5. Tarix yo‘nalishi talabalarida kelgusida nafaqat raqamli savodxonlikni, balki “AI savodxonligi + manbashunoslik kompetensiyasi + tarixiy tafakkur” integratsiyasiga asoslangan kompleks kompetensiyani shakllantirish maqsadga muvofiqdir.

Shunday qilib, tarix ta’limiga sun’iy intellektni joriy etishning asosiy maqsadi talabani tarixiy tahlildan ozod qilish emas, balki uni yanada murakkab va tanqidiy intellektual faoliyatga jalb etishdan iborat bo‘lishi lozim.

Maqola yagona muallif tomonidan tayyorlangan. Tadqiqot g‘oyasi va konsepsiyasi, adabiyotlar tahlili, metodik modelning ishlab chiqilishi, natijalarning umumlashtirilishi hamda xulosalarning shakllantirilishi muallifning shaxsiy ilmiy hissasini tashkil etadi. Muallif manfaatlar to‘qnashuvi mavjud emasligini bildiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Sadullayev U.Sh. Tarix darslarida sun’iy intellektdan foydalanishning afzalliklari // Modern Science and Research. – 2024. – Vol. 3, Issue 12. – B. 600–608. DOI: 10.71337/inlibrary.uz.science-research.58041.

2. G‘anijonova D.N. “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” fanini o‘qitishda sun’iy intellektdan foydalanishning afzalliklari // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2025.- №2(4.2).–B. 82–85. DOI: 10.71337/inlibrary.uz.universaljurnal.101844.

3. Nurulloyev Sh.Sh. Tarix fanini o‘rganish va tadqiqotlarda sun’iy intellektdan foydalanish // Ta’lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2025. – 49-son, 1-to‘plam. – B. 296 va keyingi betlar.

4. Pope A., Ma R. Exploring Historians’ Critical Use of Generative AI Technologies for History Education // Proceedings of the Association for Information Science and Technology.–2024. – Vol. 61(1). – P. 1071–1073. DOI: 10.1002/pra2.1188.

5. Tirado-Olivares S., Navío-Inglés M., O‘Connor-Jiménez P., Cózar-Gutiérrez R. From Human to Machine: Investigating the Effectiveness of the Conversational AI ChatGPT in Historical Thinking // Education Sciences. – 2023. – Vol. 13(8). – Article 803. DOI: 10.3390/educsci13080803.

6. American Historical Association. Guiding Principles for Artificial Intelligence in History Education. – Washington, DC: AHA, 2025.

7. Xurramov M., Xalmuratova K. Oliy ta’lim muassasalari faoliyatiga sun’iy intellekt texnologiyasini joriy etish: metodik qo‘llanma. – T.: Yetakchi nashriyoti, 2024. – 28 b.

8. Ishmuhamedov R.J., Mirsoliyeva M. O‘quv jarayonida innovatsion ta’lim texnologiyalari. – T.: Fan va texnologiya, 2017. – 60 b.

9. Murtazayeva R.H., Yermetov A.A., Odilov A.A. va boshq. O‘zbekistonning eng yangi tarixi. – T., 2024.

10. Sagdullayev A.S. (umumiy tahriri ostida). O‘zbekiston tarixi. 1-jild. Darslik. – T.: NIF MSH, 2024.